

Vlatko Dolančić

Središnji nadbiskupijski arhiv u Đakovu

P. Preradovića 17

Đakovo

ARHIVISTIČKA DJELATNOST BISKUPA STJEPANA BÄUERLEINA U ĐAKOVU

UDK 930.25-05Bäuerlein, S.(497.5Đakovo)

Stručni rad

Članak donosi prikaz radova u biskupijskoj knjižnici i arhivu u Đakovu, u vrijeme dok je službu knjižničara i arhivara obavljao Stjepan Bäuerlein, kasnije biskup Bosansko-đakovačke i Srijemske biskupije. Glavni izvor do sada javnosti nepoznatih podataka je njegov Dnevnik, u kojem je opisao vremenski slijed i narav poslova što ih je obavljao u biskupijskom arhivu i knjižnici, te Statut Dijecezanskog arhiva čiji je nacrt izradio. Djelovanje Stjepana Bäuerleina samo je jedan od nekoliko pokušaja sređivanja arhivskoga gradiva Biskupijskog (Dijecezanskog) arhiva u Đakovu i otkriva nam niz nepoznatih ili manje poznatih činjenica o tome.

Ključne riječi: Stjepan Bäuerlein, knjižnica, arhiv, gradivo, zbirka, Dnevnik, Statut

Uvod

Biskup Stjepan Bäuerlein (3. kolovoza 1905. - 9. rujna 1973), osim po službi biskupa Đakovačke ili Bosanske i Srijemske biskupije od 1951. do 1973. godine, najčešće se u crkveno-teološkim krugovima spominje i kao poznati vjeroučitelj. Stjepan Bäuerlein je doista bio kateheta i poticao je razvoj te službe tijekom svoga upravljanja biskupijom, no prije negoli je postao biskupom, ali i nakon toga, bavio se i zanimao različitim drugim područjima: umjetnošću, arheologijom, poviješću, apologetikom, dogmatikom, poviješću raznih katoličkih pokreta i društava (Domagojci, Križari), prevodio je djela stranih autora (uglavnom vjerske tematike)¹ itd.

Manje je pak poznato da je Stjepan Bäuerlein, nešto prije negoli je postao biskupom bio i bibliotekar i arhivar biskupijske knjižnice i arhiva.

¹ Središnji nadbiskupijski arhiv u Đakovu, ostavština biskupa Stjepana Bäuerleina, kartoteka.

Imenovanje biskupijskim bibliotekarom i arhivarom

Na ovu je dužnost Bäuerlein imenovan dekretom Biskupskog ordinarijata u Đakovu br. 691/1950. od 19. travnja 1950. godine,² koji je potpisao biskup Antun Akšamović. U to je vrijeme Stjepan Bäuerlein već bio profesor i prefekt Bogoslovnog sjemeništa u Đakovu, što je navedeno u dekretu o imenovanju. Bäuerleinu je bila povjerena briga za gradivo ondašnje biskupijske knjižnice i biskupijskog arhiva, koji su u to vrijeme bili smješteni u prostorima biskupskoga dvora u Đakovu, ali nije vodio brigu o knjižnom gradivu što se nalazilo u prostorima Bogoslovnog sjemeništa u Đakovu.³ U dekretu o imenovanju stoji i popis dužnosti koje je bibliotekar i arhivar trebao obavljati:

1. Brinuti se za red i čistoću u prostorima knjižnice i arhiva, uz dopuštenje da povremeno može na teret Biskupskog ordinarijata zaposliti osobe koje će mu u tom poslu pomoći.⁴

2. Brinuti se da nitko bez njegova znanja ne ulazi u prostore knjižnice i arhiva, a još više, da nitko iz navedenih prostora ne iznosi bez njegova znanja određeno knjižno i arhivsko gradivo.⁵

3. Voditi evidenciju o posuđenom gradivu, za što je trebao nabaviti knjigu s obrascima za evidenciju posuđenih knjiga i arhivskoga gradiva.

4. Ključeve knjižnice i arhiva bio je dužan čuvati tako, da nitko osim njega do njih ne može doći.

5. Sve radove bio je dužan voditi u skladu s crkvenim propisima onoga vremena i u dogovoru s Biskupskim ordinarijatom, koji je uz biskupa bio čuvar knjižnice i arhiva.

Na kraju dekreta stoji i tekst koji nije bio uključen u navedene točke, ali je znakovit: *Ova služba je počasna bez honorara*, što je značilo da je trebao raditi bez plaće.

Dakle, Stjepan Bäuerlein je imao sva zaduženja knjižničara i arhivara, pa mu je na volju predano cjelokupno upravljanje biskupijskom knjižnicom i arhivom te rad s knjižnim i arhivskim gradivom. Važno je naglasiti da on nije imao nikakvu arhivsku ili knjižničarsku naobrazbu, nego samo određenu vrstu naklonosti prema istraživanju prošlosti.

² Ovaj se spis nalazi među spisima Duhovnoga stola - Ordinarijata u Središnjem nadbiskupijskom arhivu u Đakovu. Središnji nadbiskupijski arhiv u Đakovu, fond Duhovni stol, spis br. 691/1950.

³ U ono su vrijeme postojale dvije odvojene knjižnice: jedna biskupijska zajedno s arhivskim gradivom biskupije, bila je smještena u biskupskom dvoru u Đakovu, dok je druga, sjemenišna knjižnica bila smještena u zgradi Bogoslovnog sjemeništa u Đakovu.

⁴ To su uvijek bili pitomci Bogoslovnog sjemeništa, pripravnici za svećeničku službu.

⁵ Sigurno je da je problema s iznošenjem knjiga i arhivskoga gradiva iz prostora biskupskog dvora u Đakovu bilo i ranije. U to vrijeme nije postojalo prikladno mjesto gdje bi istraživači mogli proučavati arhivsko gradivo, pa se gradivo posuđivalo onako kako se danas posuđuju knjige iz knjižnica. Dok nije postojala služba arhivara i bibliotekara, brigu o tome je vodio kancelar Biskupskog ordinarijata u Đakovu. Određeni broj istraživača, na žalost, nikada nije vratio posuđeno arhivsko gradivo. Ovakva praksa se više ne provodi, jer danas postoji čitaonica s odličnim uvjetima za istraživanje arhivskoga i knjižnoga gradiva.

Bäuerleinov Dnevnik u biskupskom arhivu i knjižnici⁶

Stjepan Bäuerlein se vrlo brzo nakon imenovanja prihvatio posla, a o tome svjedoče njegovi zapisi iz *Dnevnika u biskupskom arhivu i knjižnici*.⁷ Ovaj *Dnevnik* je jedna tanka bilježnica, u kojoj je Bäuerleinovom rukom pisanim tekstom popunjeno tek prvih 10 stranica. *Dnevnik* opisuje radove i postupke u arhivu i knjižnici, ali bilježi i osobe koje su dolazile istraživati gradivo u prostoru knjižnice i arhiva. Vrijeme vođenja *Dnevnika* je relativno kratko, samo od druge polovice srpnja do kraja studenoga 1950. godine, no iz njega se daje saznati mnogo o stanju biskupijskog arhiva i knjižnice te o radu na samom gradivu.

Na prvoj stranici svoga *Dnevnika*, Bäuerlein je naveo datum 19. IV. 1950. godine, te podatak da je toga datuma imenovan *bibliotekarom i arhivarom biskupijske knjižnice i arhiva*.

Dnevnik je počeo voditi 19. srpnja 1950. godine, a vodio ga je kronološkim redom. U prvom zapisu o radu, u kojem je zabilježio događanja u razdoblju od 19. do 25. srpnja 1950. godine, naveo je posjet dr. Ljube Durkovića, profesora crkvene povijesti s Teološkog fakulteta u Beogradu, koji je prema zapisu pretraživao protokole i *ekshibite* (urudžbene zapisnike) Duhovnog stola u Đakovu od 1848. do 1863, u potrazi za spisima o dopisivanju biskupa Strossmayera s osobama iz Srbije, ali ih *većinu... nije pronašao*. Sljedeći zapis od 12. kolovoza 1950. godine, kaže: *Obrtnik Bučanović postavio je police za protokole i akta, registre u starom arhivu i popravio podove u arhivu vlastelinstva i knjižnici*.

Osim istraživača koji su pretraživali arhiv, Bäuerlein je u svom *Dnevniku* navodio i podatke o svom arhivističkom i bibliotekarskom radu. Tako bilješka od 22. kolovoza 1950. godine kaže: *Složio sam protokole, ekshibite i registre u nove police*.⁸

Također, osim poslova s istraživačima i obavljanja svojih zadaća, Bäuerlein je vodio i posudbe gradiva. Tako je *Fran Martinčević*,⁹ *župnik u Petrovaradinu ... posudio ... dvije knjige Visitacija iz XVIII. stoljeća*,¹⁰ dana 25. kolovoza 1950. godine.

Već 28. kolovoza navodi Bäuerlein da je u posjetu arhivu bio dr. Josip Buturac, viši arhivist,¹¹ koji se o arhivu *najpohvalnije izrazio*.¹²

Dana 30. i 31. kolovoza te 1. rujna, dr. Simeon Stanković, pravoslavni biskup šabačko-valjevski i protojerej stavrofor Spasoje Vukotić, pravoslavni župnik iz Trpinje,

⁶ Središnji nadbiskupijski arhiv u Đakovu, ostavština biskupa Bäuerleina, kut. br. 57.

⁷ U nastavku teksta koristit ćemo se samo izrazom *Dnevnik*.

⁸ Na žalost, nije naveo o knjigama kojeg fonda se radi, no prema nazivima, može se naslutiti da je riječ o knjigama Duhovnog stola odnosno biskupske kancelarije, tj. Biskupskog ordinarijata.

⁹ Franjo Martinčević (16. srpnja 1893. - 18. svibnja 1959), svećenik Bosansko-đakovačke i Srijemske biskupije, župnik u župi Svetog Roka u Petrovaradinu (Petrovaradin III). Vidi Jarm, A. *Dijecezanski svećenici koji su djelovali na sadašnjem području Biskupije Đakovačke i Srijemske od 1701. do 2003. godine*. Đakovo : Biskupski ordinarijat Đakovo, 2003. Str. 207.

¹⁰ Radi se o knjigama zapisnika kanonskih vizitacija župa.

¹¹ Poznati povjesničar, arhivist i crkveni pisac.

¹² Buturac je vjerojatno bio u pregledu arhiva u ime tadašnjeg Arhiva Hrvatske, jer će ubrzo nakon tog posjeta uslijediti dopis Arhiva Hrvatske o uklanjanju drvarnice i sušionice iz prostora Arhiva u Đakovu.

pregledali su u arhivu protokole i registre iz 1870-1872, 1892. i 1910. godine, no Bäuerlein nije naveo što su točno tražili u navedenim knjigama. U navodu od 9. rujna piše da je *isplatio Ordinarijat 650 din. za čišćenje prostora u arhivu*, dakle, fizički je očistio prostore arhiva. Istoga dana primio je dopis Biskupskog ordinarijata u Đakovu br. 1384/1950, u kojem se iz Državnog arhiva u Zagrebu traži, *da se iz prostora arhiva ukloni drvarnica i sušiona rublja*,¹³ te da se podnese sumarni inventar arhiva.

Dana 15. rujna piše Bäuerlein da je u arhivu radio 4 sata, te da je spremao *Vi-site*¹⁴ i *Circulare*.¹⁵ U knjižnici je radio s trojicom bogoslova 16. rujna samo jedan sat. Dana 18. rujna knjižnicu i arhiv su pohodili *minister Koharović*¹⁶ i *Rittig, nećak ministra dr. Svetozara Rittiga*.¹⁷ Navodi da je tog dana s trojicom bogoslova radio u biskupskoj knjižnici i arhivu, ali nije naveo o kojim je konkretno poslovima riječ. Istoga je dana (18. rujna) ponovo radio s trojicom bogoslova u knjižnici i arhivu.

Bäuerlein je s trojicom bogoslova 20. rujna radio na sređivanju arhiva Dijecezanskog i kaptolskog računalnog ureda.

Od 21. do 25. rujna svaki je dan radio s jednim ili više bogoslova na sređivanju arhiva i knjižnice. Dana 25. rujna je zapisao: *Ima još mnogo posla ... dok se sve uredi ... i mnogo ću sati morati posvetiti, dok sve dovedem u neki vanjski red.*

U bilješki od 27. rujna Bäuerlein piše: *Konačno sam napravio vanjski red u arhivu i knjižnici. Danas sam radio s bogoslovima 1½ sat. Knjižnica je očišćena, pisaci stol postavljen kao i fotelja sa stolićem, da bude udobnije raditi onome koji bude trebao arhivalija. Htio bih napraviti red u prvoj sobi biblioteke. Ormari su nespretno porđani, pa ulaz u biblioteku čini mučan dojam. Pomalo ću zatim uređivati pojedine zbirke u arhivu, koje će imati za naš kulturno-prosvjetni život posebno značenje: zbirka pečatnika, zbirka majstorskih diploma, zbirka povelja, zbirka rukopisa itd.*¹⁸

Pod zapisom od 28. rujna 1950. godine stoji da je u knjižnici uredio hemeroteku - odjel s časopisima i novinama. Već sutradan, nastavio je sređivati to gradivo, a nabavio je i kartice za zbirke u arhivu i za posuđivanje knjiga. Piše: *Došla mi je misao da bi trebalo izraditi statut o dijecezanskoj knjižnici jer sam opazio, da neki svećenici iz Đ. posuđuju knjige iz knjižnice i šalju ih svojim prijateljima izvan Đakova. Statut bi bio jedan za arhivalije, drugi za knjižnicu.*¹⁹

¹³ Ovaj podatak pokazuje u kakvim neprimjerenim prostorima je bilo smješteno gradivo Dijecezanskog arhiva u Đakovu u ono vrijeme.

¹⁴ Zbirku zapisnika izvještaja s kanonskih vizitacija, čiji se dio nalazi u obliku knjiga, a dio u obliku ispunjenih obrazaca.

¹⁵ Okružnice.

¹⁶ Radi se o ministru narodnoga zdravlja Aleksandru Koharoviću.

¹⁷ Valja primijetiti da je Svetozar Rittig već vjerojatno prije dolazio u arhiv u Đakovu, jer kako S. Guth u svojim skriptama „Theologia fundamentalis apologica“, iz 1949. godine, na str. 107 navodi, Rittig čuva originalne rukopise Strossmayerovih govora na Prvom vatikanskom saboru. Vidi: Središnji nadbiskupijski arhiv u Đakovu, ostavština Stjepana Gutha, kut. 1. Guth, S. (priredio). *Theologia fundamentalis apologetica : Tractatus „De ecclesia“ pars II. „De constitutione divina ecclesiae Christi et de fontibus revelationis.“* Đakovo (ciklostil), 1949. Str. 107.

¹⁸ Nije jasno što je od ovoga gradiva Bäuerlein uspio srediti, no činjenica je da je 2006. godine zatečena zbirka pečata te mala zbirka majstorskih diploma, no zbirke povelja i rukopisa nisu pronađene.

¹⁹ Bäuerlein je kasnije zaista izradio statut arhiva, o čemu će u kasnijem tekstu biti riječi.

Istoga dana navodi da su biblioteku posjetili dr. V. Žganec²⁰ i dr. Josip Andrić,²¹ kojima je pokazao rukopis koralala iz 1670. godine. Na osnovi tog rukopisa zaključili su da neki od tih napjeva potječu iz *Cithare octochorde*,²² ali su ovi u Đakovu pisani latinskim jezikom. Bäuerlein navodi: *Tako melodije iz Cithare držane su kao najstarije iz 1700. g. dok se eto u našoj zbirci nalaze već 30 godina ranije.* Gosti su se također zanimali za rukopis slovačkog biskupa Stjepana Mojsesa²³ i kako je dospio u arhiv u Đakovo, kao i za njegovu propovijed napisanu povodom 1000. obljetnice jubileja svetih Ćirila i Metoda, ali su zaključili da taj tekst nikako nije mogao napisati biskup Mojses, nego vjerojatno Ivan Krstitelj Tombor.²⁴ Bäuerlein napominje da je isti tekst tiskan u *Katoličkom listu* 1863. godine.

Dana 30. rujna, osim rada u prostorima knjižnice i arhiva s bogoslovima, Bäuerlein navodi da je izradio nacrt *Statuta dijecezanskog arhiva*, a 2. listopada je zajedno s bogoslovima završio rad na hemeroteci, te napravio pretinac u koji je odložio časopise *Glasnik biskupija Bosanske i Srijemske*, *Katolički list* i *Vrhbosna*. U *Dnevniku* zatim navodi da je 4. listopada *načinio popis posuđenih arhivalija i posuđenih knjiga*.

Dana 5. listopada u posjetu arhivu bio je Mitar Dragutinac,²⁵ koji je ponovo pregledavao spomenuti koral iz 1670. godine, te napomenuo da i kod njega u župi²⁶ postoji jedan takav rukopis, uzet također iz dijecezanske knjižnice, ali ne zna niti kako, niti kada, niti zašto je dospio u njegovu župu. Isti takav primjerak nalazio se i u župi u Vrpolju, pa se Bäuerlein pita: *Nije li i taj iz dijecezanske knjižnice, posuđen možda po župniku Wallingeru, skladatelju, a prije toga kurijalnom svećeniku za Strossmayerova vremena.* Dana 13. listopada poslao je Bäuerlein izvještaj Biskupskom ordinarijatu u Đakovu, *koji je tražio Državni arhiv pod br. 666 od 7. IX. 1950: sumarni inventar Dijecezanskog arhiva*. Istog dana poslao je Bäuerlein sumarni inventar²⁷ Dijecezanskog arhiva Biskupskom ordinarijatu u Đakovu. Sutradan, 14. listopada izradio je legendu Dijecezanskog arhiva *koja se sastoji u prikazu sumarnog inventara*.

Bäuerlein je *Nacrt statuta dijecezanskog arhiva*, sastavljen u 33 točke, poslao na usvajanje Biskupskom ordinarijatu u Đakovu 14. listopada 1950. godine.

²⁰ Vinko Žganec, poznati hrvatski muzikolog, etnomuzikolog, zapisivač narodnih plesova, obreda i običaja.

²¹ Poznati urednik svetojeronimskih izdanja, hrvatski skladatelj, folklorist i sakupljač narodnog blaga iz Bačke.

²² *Cithara Octochorda* je stara zbirka crkvenih pjesama na latinskom i hrvatskom jeziku. Izdavana je u tri navrata, a sadrži više od 200 crkvenih pjesama na hrvatskom jeziku i kajkavskom dijalektu.

²³ Danas nije jasno o kojem je spisu riječ, niti gdje se taj spisi nalazi, jer ni sam Bäuerlein nije pojasnio o kojem se spisu točno radi, niti njegova signatura ili smještaj.

²⁴ Ivan (Janko) Krstitelj Tombor (1825-1911), svećenik Bosansko-đakovačke i Srijemske biskupije, pisac. Vidi: Jarm, A. *Nav. dj.* Str. 151.

²⁵ Svećenik Bosansko-đakovačke i Srijemske biskupije (21. listopada 1920. - 16. kolovoza 1989), dugogodišnji župnik u župi Svetog Martina u Strizivojnoj. Vidi: Jarm, A. *Nav. dj.* Str. 236.

²⁶ Iako se to ne navodi, vjerojatno se radi o župi u Strizivojnoj.

²⁷ Skica ovog nacrtu nađena je u Arhivu naknadno, te je smještena u ostavštinu biskupa Bäuerleina.

Dana 20. listopada je zajedno s bogoslovima prenosio *dio arhiva Dobra biskupije*²⁸ iz *Arhiva Ordinarijata*²⁹ u *arhiv Uprave Dobra biskupije*. *Sada su svi arhivi koncentrirani svaki u svojoj prostoriji.*³⁰

U zapisu od 30. listopada Bäuerlein je naveo i probleme s kojima se susretao tijekom rada u arhivu: *Pozvan sam od preuzv. g. biskupa, da se uredi hodnik između arhiva. Nažalost opet će se tamo sušiti rublje i drva su tako visoko poslagaana, da zastiru prozore starog arhiva.* Ovaj podatak još jednom govori o tome da su i knjižnica i arhiv u ono vrijeme bili smješteni u neprikladnim prostorima, koji su još više pogoršani upravo činjenicom da se tamo sušilo rublje, što je za današnje poimanje smještaja knjižnog i arhivskoga gradiva apsolutno neprihvatljivo.

Dana 6. studenoga Bäuerlein je preko Biskupskog ordinarijata u Đakovu poslao podatke o arhivu Historijskom institutu Beogradskog univerziteta, a 12. studenoga otišao je u Petrovaradin po *arhivalije* koje je Fran Martinčević posudio iz arhiva.³¹ Dana 29. studenoga Bäuerlein je spremao arhivsko gradivo (*arhivalije*) i *sabirao rukopise*. Navodi da je pronašao rukopis *Povijesti zagrebačke biskupije od Barcse*.

Ovo je ujedno bio posljednji podatak iz kratkog *Dnevnika* Stjepana Bäuerleina. Čini se da je do prekida vođenja *Dnevnika* došlo naglo, pa zapisi nisu niti završeni, niti je bilježnica u koju je zapisivao svoja opažanja zaključena. Što je razlog ovom naglom prekidu vođenja *Dnevnika*, ostaje nejasno.

Kako je vidljivo iz podataka navedenih u *Dnevniku*, novi se biskupijski knjižničar i arhivar susreo s dosta problema: od nedostatka prikladnog i uredenog prostora, preko nedostatka radne snage (u radovima su mu pomagali bogoslovi) i osnovnih pomagala za rad, do razasutosti fondova i zbirki po cijelom prostoru što su ga zauzimali knjižnica i arhiv unutar biskupskog dvora u Đakovu. Bäuerlein je imao viziju što treba učiniti s primljenim gradivom knjižnice i arhiva, te je većim dijelom učinio dobre stvari.

Osim ovih podataka, postoji u ostavštini biskupa Bäuerleina i nekoliko manjih knjižica s evidencijom kupljenih knjiga koje nose naslov *Prinova u knjigama*.³² Ovdje su popisane sve kupljene knjige prema autorima, naslovima te godinama i mjestu izdavanja. Za svaku je godinu bila vođena i statistika broja kupljenih knjiga. Uz već navedene postoji i jedan primjerak knjižice *Posuđene knjige* iz 1956. gdje je vođena evidencija posuđenih knjiga.

²⁸ Poznato i kao Vlastelinstvo biskupije.

²⁹ Duhovni stol, biskupska kancelarija ili Ordinarijat.

³⁰ Iz Bäuerleinova navoda jasno je da je gradivo različitih fondova bilo izmiješano. Činjenica da je svaki fond kasnije bio smješten u zasebnoj prostoriji unutar biskupskog dvora u Đakovu, bila je od velike vrijednosti pri preseljenju arhivskoga gradiva u nove prostore, ali će biti od važnosti i pri sređivanju samoga gradiva, jer su fondovi već fizički vrlo dobro odvojeni. Sve se ovo, dakle, može zahvaliti Stjepanu Bäuerleinu.

³¹ U pitanju su bili izvještaji o vizitacijama iz XVIII. stoljeća. Čudi podatak da je Bäuerlein išao osobno po arhivsko gradivo, jer bi bilo logičnije da ga onaj tko ga je posudio, sam i vrati. Vjerojatno se na ovaj put odlučio zbog vrijednosti arhivskoga gradiva. Gradivo je bilo izvan arhiva nešto više od 2 mjeseca (posuđeno je 25. kolovoza 1950).

³² Za sada je u ostavštini Stjepana Bäuerleina pronađeno 8 ovakvih knjiga s evidencijama, za razdoblje od 1956. do 1973. godine.

Statut Dijecezanskog arhiva u Đakovu

U svojem *Dnevniku*, Bäuerlein je naveo da je načinio i Biskupskom ordinarijatu u Đakovu poslao na odobrenje *Statut Dijecezanskog arhiva*. *Statut* je poslao na usvajanje 14. listopada 1950. godine.³³ Tekst *Statuta* se sastojao od 3 strojno ispisane stranice teksta, koje je Bäuerlein podijelio u 2 cjeline: prva je *Opće odredbe Crkvenog zakonika*, a druga cjelina je nosila naslov *Posebne odredbe*. Cijeli je tekst *Statuta* podijeljen u 33 točke.

Prvi dio *Statuta* odnosio se na odredbe o arhivima koje su bile donesene u Zakoniku kanonskoga prava iz 1917. godine (prvih 9 točaka u tekstu). Ovaj dio teksta *Statuta* govori o načinu čuvanja dokumenata, izradi popisa, preuzimanju arhivskoga gradiva u Arhiv i načinu korištenja arhivskoga gradiva. Prema *Statutu*, posuđeno se arhivsko gradivo moralo vratiti u roku od tri dana u Arhiv.

U drugom dijelu (*Posebne odredbe*, točke 10-33) Bäuerlein je definirao što su to *arhivalije* (arhivsko gradivo), objasnio zadaće i zaduženja arhivara, detaljnije objasnio način davanja na uvid arhivskoga gradiva istraživačima (s posebnim naglaskom na ovlasti o tome tko odlučuje koje se gradivo može dati na uvid istraživačima), opisao način na koji se gradivo može istraživati (prepisivanje arhivskoga gradiva, kao i njegovo fotografiranje bilo je moguće samo uz dopuštenje kancelara Biskupskog ordinarijata, uz uvjet da se jedan primjerak fotografija preda i Arhivu).³⁴ Prigodom istraživanja, *Statut* zabranjuje u prostore Arhiva unositi *ručnu torbu, ogrtače, štapove, kišobrane i druge predmete*.³⁵ Kada istraživač na temelju gradiva koje je pregledavao u Dijecezanskom arhivu u Đakovu objavi rad ili knjigu, bio je dužan predati jedan primjerak istoj ustanovi (Arhivu odnosno Knjižnici).³⁶ Posljednja točka *Statuta* govori o tome da će se rad u Arhivu zabraniti onim osobama koje svojim radom budu narušavale ugled i napadale Crkvu, njezine ustanove i njezine službenike.³⁷

Tekst *Statuta Dijecezanskog arhiva* potpisao je, a time i odobrio i stavio na snagu ondašnji biskup i apostolski administrator u Đakovu Antun Akšamović, 25. listopada 1950. godine.

Zaključak

Na kraju možemo zaključiti: Stjepan Bäuerlein, poznat kao biskup u Đakovu i kateheta, bio je također i knjižničar i arhivist biskupijske knjižnice i arhiva u Đakovu. Bez arhivističkog i bibliotekarskog obrazovanja i u vrlo kratkom vremenskom roku uspio je uvesti određeni red u knjižnici i arhivu.

Iz njegovog *Dnevnika* možemo danas zaključiti koje je radove u knjižnici i arhivu poduzimao pri sređivanju gradiva, s kojim se poteškoćama susretao (neprikladan prostor i uvjeti, nedostatak prostora za istraživanje gradiva, nepostojanje reda među

³³ Spis je u Ordinarijatu upisan pod urudžbenim brojem 1664/1950. i danas se čuva u Središnjem nadbiskupijskom arhivu u Đakovu.

³⁴ Statut Dijecezanskog arhiva, točke 23 i 27.

³⁵ Statut Dijecezanskog arhiva, točka 25.

³⁶ Statut Dijecezanskog arhiva, točka 29.

³⁷ Statut Dijecezanskog arhiva, točka 33.

samim gradivom itd.), ali i koji su istraživači i koje teme istraživali u arhivu i knjižnici. Velika je vrijednost i to što Bäuerlein poimence navodi pojedine fondove i zbirke s kojima se susretao tijekom rada u arhivu i knjižnici. Iz teksta *Dnevnika* može se zaključiti da je puno više vremena posvetio uređenju arhiva, negoli biblioteke.

Kao važan prilog njegovom radu s arhivskim gradivom, valja istaknuti i *Statut Dijecezanskoga arhiva* koji je načinio i koji i danas ima svoju vrijednost, posebno promatrajući odnos prema arhivskom gradivu smještenom u Arhivu.

Iako rad Stjepana Bäuerleina u arhivu i knjižnici nije trajao dugo, postavio je određene temelje i smjernice prema kojima će biti lakše razumjeti današnje stanje gradiva (Nad)biskupijskog arhiva i knjižnice u Đakovu. Na žalost, nakon njega dugo se nije vodila stručna briga o gradivu biskupijske knjižnice i arhiva u Đakovu, pa je i njegov rad pao u zaborav.

Literatura

Guth, S. (priređio). *Theologia fundamentalis apologetica : Tractatus „De ecclesia“ pars II. „De constitutione divina ecclesiae Christi et de fontibus revelationis“*. Đakovo, Ciklostil, 1949.

N. N. Bäuerlein Stjepan, umro 9. VIII 1973. *Vjesnik Đakovačke biskupije* (Đakovo). 101, 9(1973), str. 151-158.

Jarm, A. *Dijecezanski svećenici koji su djelovali na sadašnjem području Biskupije Đakovačke i Srijemske od 1701. do 2003. godine*. Đakovo : Biskupski ordinarijat Đakovo, 2003.

Jarm, A. (priređio). *Biskupija Đakovačka ili Bosanska i Srijemska : Šematizam 1999/2000*. Đakovo : Biskupski ordinarijat Đakovo, 2000.

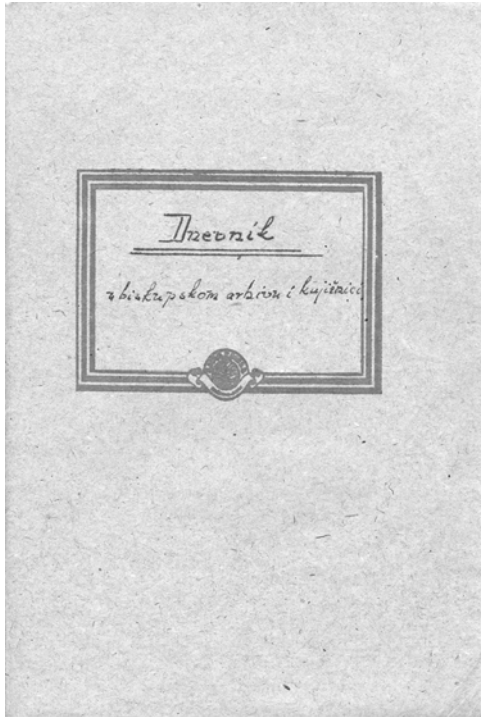
Izvori

Središnji nadbiskupijski arhiv u Đakovu, Ostavština biskupa Stjepana Bäuerleina, kut. br. 57.

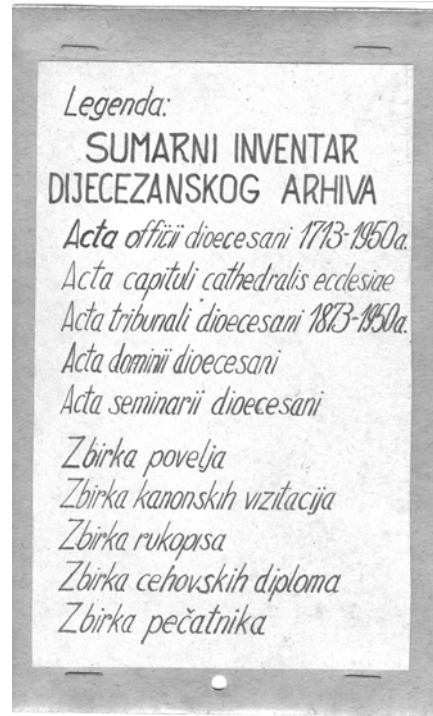
Središnji nadbiskupijski arhiv u Đakovu, Ostavština Stjepana Gutha, kut. br. 1.

Središnji nadbiskupijski arhiv u Đakovu, Fond Duhovni stol, spisi br. 691/1950, 1384/1950. i 1664/1950.

Prilozi (ilustracije)

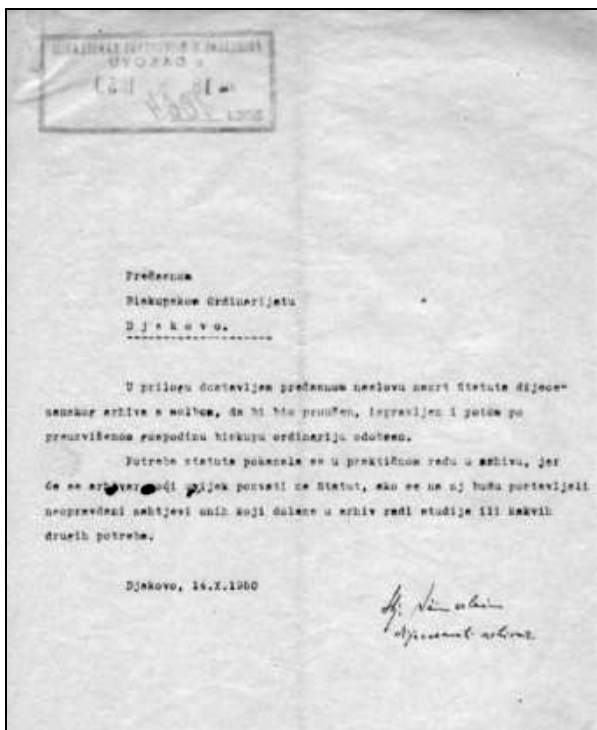
Slika 1. Naslovna stranica Bäuerleina Dnevnika u biskupskom arhivu i knjižnici u Đakovu.

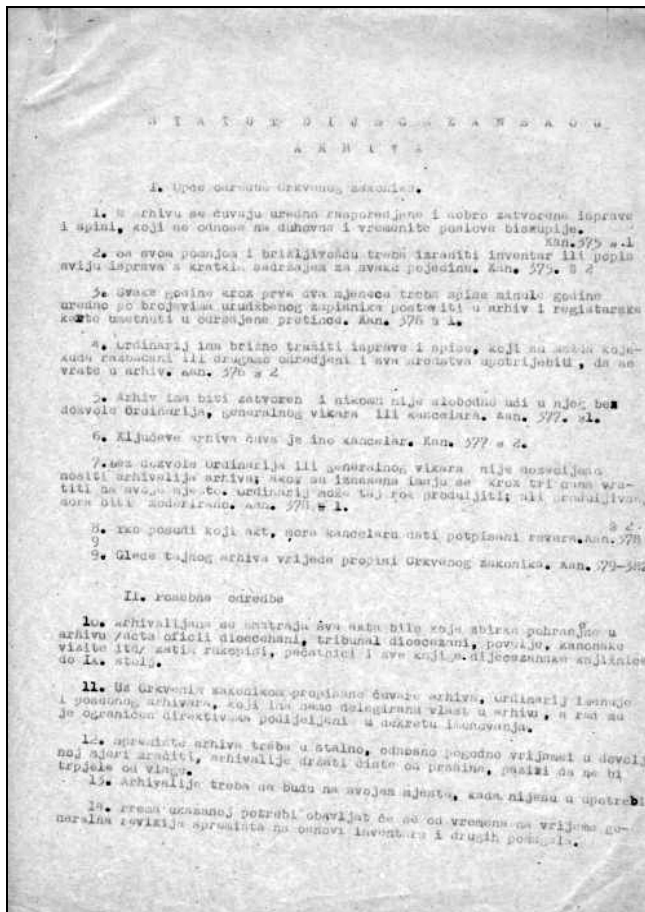
Slika 2. Sumarni inventar Dijecezanskog arhiva što ga je izradio S. Bäuerlein.

Slika 3. Stari smještaj knjiga u arhivu u biskupskom dvoru u Đakovu (snimljeno 2006. godine).

Slika 4. Bäuerleinov potpis kao dijecezanskog arhivara.

Slika 5. Prva stranica *Statuta dijecezanskoga arhiva*, što ga je načinio S. Bäuerlein.

Summary

STJEPAN BÄUERLEIN'S ARCHIVAL ACTIVITY IN ĐAKOVO

Stjepan Bäuerlein (1905-1973), the bishop of Bosnia-Đakovo and Syrmia Roman Catholic Diocese from 1951 to 1973, was also an archivist and a librarian in the episcopal Archives and library in Đakovo. This occurred before he was appointed a bishop during 1950 and is still almost an unknown fact. His work in the episcopal Archives and library was described in "The diary in the episcopal Archives and the li-

brary”, which he personally kept. Today the diary is stored in the Central Episcopal Archives in Đakovo as part of bishop Bäuerlein’s papers. In the diary Bäuerlein chronologically recorded data on arranging the records and library holdings and he also wrote information about the researches that were using the records in the Archives and the library. Furthermore, Bäuerlein described the problems that he encountered during his work. These problems seem difficult to comprehend nowadays (such as the lack of the adequate work space, unarranged archival and library holdings, borrowing of the records due to the lack of a reading room in a way library books are currently being borrowed, etc.). Unfortunately, Bäuerlein only performed the duties of an archivist and a librarian for a very short time, so he soon stopped keeping his diary. It is not known whether or if anyone succeeded Bäuerlein as an archivist and a librarian in Đakovo. However, he left a permanent written trace about the state of the Archives and the library at that time, the work that was undertaken there and preservation of the records and library holdings in the episcopal Archives and the library in Đakovo.

Besides the diary he kept, Bäuerlein, while tending for the future, also made the statute of the episcopal Archives. In its 33 points he presented his own vision of the structure and the work in the Episcopal Archives in Đakovo, as well as the process of researching the records within the Archives. So far this is the only known and authorized statute of the Đakovo Archives.

Although Stjepan Bäuerlein was not the only archivist that worked in the episcopal Archives in Đakovo, his diary represents the only proof and description of the works undertaken in the episcopal Archives and the library and of the users that visited these institutions and used their records. The notes Stjepan Bäuerlein wrote during the mid-20th century represent an important source of interesting information for present and future employees of the Central Episcopal Archives in Đakovo, as well as for the researches. They bear witness to the time during which Stjepan Bäuerlein lived and worked in the Đakovo Archives and library.

Keywords: *Stjepan Bäuerlein, library, Archives, records, collection, diary, statute*

Translated by Marijan Bosnar